

Dodenlijst

Van Martin Österdahl verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

Vraag niet om genade

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Martin Österdahl

Dodenlijst

Vertaald uit het Zweeds
door Neeltje Wiersma

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3699 7

© 2017 Martin Österdahl

Published by arrangement with Nordin Agency AB, Sweden

© 2019 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Neeltje Wiersma

Oorspronkelijke titel *Tio Svenskar måste dö*

Oorspronkelijke uitgever Forum

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Omslagillustratie © Balasz Kovacs/Arcangel Images (vrouw);

© David Creedon/Alamy Stock Photo (duikboot)

Foto auteur © Izabelle Nordfjell/TT

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn moeder, Margareta

*De kamer van geliefde Mara
staat vol wiegjes
Zodra er een in beweging wordt gebracht
wiegen ze allemaal mee*

Proloog

Kapitein Lyomkin keek de controlekamer rond. Om hem heen verdrong zich de voltallige bemanning van de onderzeeër, honderdzeven mannen: een deel hurkte, een paar hadden een plekje gevonden op de banken en de rest stond.

‘Sergej,’ zei Lyomkin, ‘we hebben gehoord dat je op een dag admiraal van de Russische vloot zult zijn, klopt dat?’

‘Ja, kapitein!’ antwoordde Sergej zonder aarzeling.

De kameraad die het dichtst bij hem stond sloeg hem op de schouder. ‘Ja, je vrouw klonk erg overtuigend toen ik haar sprak op de Officiersclub in Vidjajevo, vorig jaar in een donkere decembernacht.’

Er klonk een bulderend gelach.

Sergej schudde glimlachend zijn hoofd.

‘Daarom, beste admiraal in spe, is deze dag een belangrijke stap in je leven. Ik zou zeggen: laten we beginnen.’

Lyomkin overhandigde Sergej een grote emailen beker en gaf een slinger aan een roestige hamer die aan het plafond hing.

‘Alsjeblieft.’

Sergej hield de beker voor zijn mond. Lyomkin zag hoe de blik van de jonge zeeman van het ene gezicht naar het andere ging. Ze keken hem allemaal vol verwachting aan: sterke, intelligente ogen, warme glimlach. Lyomkin had dezelfde initiatierite ondergaan

toen hij voor het eerst op een onderzeeër aanmonsterde.

Broeders. Vrienden voor het leven.

Sergej zou nu worden ingewijd op de Noordelijke Vloot en deel worden van de onoverwinnelijke, onvertroffen onderzeebootbemanning. De mannen om hem heen waren gekozen op basis van hun bekwaamheid, maar ook om hun vermogen eendrachtig te blijven samenwerken gedurende lange periodes in krappe ruimtes, diep onder het wateroppervlak.

‘Vandaag word ik een lid van de duikbootbemanning,’ begon Sergej. ‘Ik sla in één keer dit zeewater uit de Barentszee, afkomstig van een diepte van tachtig meter, achterover.’

Hij wierp zijn kapitein een blik toe.

Lyomkin knikte dat hij moest doorgaan.

‘Ik doe dit opdat alles voorspoedig zal verlopen.’

Sergej sloot zijn ogen, bracht de beker naar zijn mond en goot het ijskoude water in zijn keel. Toen de beker leeg was, opende hij zijn ogen en ging voor de kapitein staan. Hij draaide zich om naar de hamer aan het plafond, zakte door zijn knieën en boog zich naar voren. Onder een daverend gejoel en applaus van de bemanning liet hij de hamer tegen zijn mond slaan, als een kus ter voltooiing van zijn toetreding tot een van de meest met mythen omsponnen en heroïsche onderdelen van het Russische leger.

Toen de inwijding voorbij was, liep een verbindingsofficier naar Lyomkin.

‘Kapitein, we hebben het bevel gekregen op te stijgen naar het wateroppervlak waar ons verdere informatie via de hydrofoon zal worden meegedeeld.’

Waarom? dacht Lyomkin. Nieuwe instructies zo kort voordat de oefening zou beginnen? Hij keek op zijn horloge.

De inwijding had iets langer geduurd, maar dat was dan maar zo, het was belangrijk voor de moraal aan boord. Er was nu geen tijd meer te verliezen, de torpedokamer moest worden bemand. Zoveel in de voorbereiding getuigde van amateuristisch leiderschap van

het opperbevel van de vloot dat Lyomkin er niet meer van opkeek, maar toch voelde hij opnieuw de teleurstelling. Het was niet meer zoals vroeger.

Hij verbeet zijn ergernis, wendde zich tot de stuurman en gaf hem de opdracht naar periscoopdiepte te stijgen. Hij beval de officier de radioantennes te ontvouwen en hem naar de verbindingkamer te brengen.

Op een diepte van twintig meter kon de communicatie met de buitenwereld enkel plaatsvinden met behulp van extreem lage frequenties, die via ZEUS werden verzonden, het ultrageheime verbindingssysteem dat het Russische leger had ontwikkeld. ZEUS was de sterkste zender in Europa. De krachtcentrale om het aan te drijven stond op het schiereiland Kola dat ze net achter zich hadden gelaten. Het systeem kende twee problemen. Het eerste was dat de onderzeeër alleen informatie kon ontvangen, en niet de mogelijkheid had om te antwoorden. Het tweede probleem was dat het overbrengen van een boodschap veel tijd kostte, omdat de breedband slechts in staat was een paar letters per minuut over te brengen. Het verbaasde Lyomkin toch weer dat iemand een mededeling had verzonden. En was deze persoon zich ervan bewust in welke precaire situatie de onderzeeër zich bevond?

Hij ging zitten en pakte de ontvanger van de hydrofoon op toen zijn collega hem groen licht gaf.

‘Dit is Ivan Lyomkin, kapitein eerste rang en opperbevelhebber op de onderzeeër 141 Koersk,’ zei hij.

‘Lyomkin, ik weet dat dit een slecht gekozen moment is,’ zei de man aan de andere kant van de lijn.

Het klonk niet als een van de opperbevelhebbers van de Noordelijke Vloot.

‘Wie bent u? En waar belt u vandaan?’

‘Ik bel vanuit de Russische ambassade in Stockholm,’ zei de man.

Stockholm? De man had niet zijn naam of zijn rang gegeven, wat alleen maar kon betekenen dat hij deel uitmaakte van dat onder-

deel van de Russische defensie waar ook Lyomkin ooit toe had behoord, het onderdeel dat zijn aanwezigheid nooit kenbaar maakte of zijn ware identiteit liet blijken. Dat de man toegang had tot de coördinaten van de onderzeeër en tot ZEUS, betekende dat hij de bevoegdheid van de allerhoogste rang had.

‘Wat kan ik voor u doen?’ vroeg Lyomkin.

‘In 1984 nam u deel aan een geheime duikbootoperatie in de Oostzee. Een landing en een transport van een wapen dat op een geheime plek, op Zweeds grondgebied, werd verborgen.’

Lyomkin huiverde, alsof hij en niet de jonge Sergej net een beker ijskoud zeewater naar binnen had gegoten. Lyomkin had zijn uiterste best gedaan de operatie waaraan de man refereerde te verdringen. Het was een van de donkerste momenten in zijn leven. Een pure wanhoopsdaad. En de gevolgen hadden verschrikkelijk kunnen zijn.

Hij legde zijn hand op de luidspreker en gaf de verbindingsofficier met een knikje te verstaan dat hij de ruimte moest verlaten.

‘Ga door,’ zei Lyomkin toen hij alleen was.

‘U kreeg het bevel altijd een sleutel bij u te dragen.’

Lyomkin bracht zijn vrije hand naar de binnenkant van zijn overhemdsboord en tastte naar zijn zilveren ketting.

‘Ik kreeg het bevel de sleutel vijf jaar op mijn lichaam te dragen en hem met mijn leven te verdedigen. Vijf jaar! Sindsdien zijn er al elf jaar verstreken!’

‘Dingen veranderen,’ zei de man.

Lyomkin sloot even zijn ogen en probeerde te begrijpen wat hier gebeurde. De man uit Stockholm sprak rustig, monotoon, een stem zonder emotie. Was dit een onderdeel van de oefening? Een test om te kijken hoe hij onder druk presteerde, bedacht door een van de meest sadistische koppen van de militaire inlichtingendienst? Of was dit echt?

De ketting voelde warm aan tegen zijn vingers. Hij wist zijn kalmte te bewaren en antwoordde: ‘Ik bescherm hem nog steeds met mijn leven.’

‘Het klopt dus wat ik over u heb gehoord,’ zei de man aan de telefoon. ‘U bent een man die moedertje Rusland kan vertrouwen, in alle omstandigheden.’

Lyomkin wist wel beter en was ongevoelig voor vleierij.

‘Wat is er gebeurd?’

‘Het object is verplaatst.’

Opeens was het alsof Lyomkin geen lucht meer kreeg.

Dat is onmogelijk.

‘Hoe?’ was het enige wat hij kon uitbrengen.

‘We hebben het alarmsignaal ontvangen dat het object uitzendt wanneer het wordt gescheiden van zijn permanente energiebron.’

Die energiebron waarmee hij het had verbonden. Diep verborgen in een van de Zweedse bossen. Het kon niet waar zijn.

Lyomkin had het gerucht gehoord dat het ministerie van Defensie van zijn vaderland geen controle meer had over een groot deel van deze wapens. Ze werden gezien als dermate gevaarlijk voor zowel de eigen natie als voor de wereldvrede, dat de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten het erover eens waren geworden om ze voor altijd te verbieden. Een overeenkomst die ten minste een van de naties had geschonden. Lyomkin zelf had daar een rol in gehad.

Dat het object van zijn energiebron was ontkoppeld betekende dat het nu door een zeer oude accu werd aangedreven. Lyomkin had geen idee hoelang die het zou uithouden. Als degene die het object had verplaatst het wilde gebruiken, stond de wereld een doemscenario te wachten. Een scenario dat een Derde Wereldoorlog kon ontketenen.

Ik heb de sleutel waarmee het wapen onschadelijk kan worden gemaakt. Maar ik was niet alleen in 1984.

‘We waren met z’n tweeën,’ zei Lyomkin.

‘Ja, dat weet ik,’ zei de man. ‘We zoeken de andere agent, uw collega. Ik neem aan dat u weet waar die zich bevindt? Of waar hij zich de afgelopen jaren mee bezig heeft gehouden?’

De afgelopen jaren? Mijn hemel, dacht Lyomkin, het is waar wat

ze zeggen. We hebben totaal geen controle meer.

Lyomkin dacht aan de andere agent die samen met hem in het Zweedse bos was geweest. Zijn grimmige gezicht. Het korte, gedrongen en gespierde lichaam. De manier waarop hij zich door het dichte bos bewoog, als een gazelle, ondanks het enorme gewicht van het object dat ze droegen.

‘Sinds de voltooiing van de operatie heb ik hem niet meer gezien of iets van hem gehoord.’

‘Ik weet genoeg. Dat is het voorlopig. We spreken elkaar weer na afloop van de oefening. U hebt nu een onderzeeër om het bevel over te voeren, kapitein Lyomkin.’

De oefening duurt drie etmalen. Dan kan het te laat zijn.

Hij zei niets. Legde voorzichtig de hoorn terug op de haak. Hij bleef er even naar kijken, meende de afdruk van zijn klamme handpalm op het rode, glimmende plastic te zien. Schudde vervolgens zijn hoofd, alsof hij de gedachten die het gesprek had opgeroepen van zich af wilde schudden, kwam overeind en keek opnieuw op zijn horloge. De hoogste tijd om het gesprek met het spook achter zich te laten en terug te keren naar de werkelijkheid. Hij wenkte de verbindingsofficier.

‘Ik doe het vanuit hier. Zorg ervoor dat ik op alle stations te horen ben.’

De verbindingsofficier knikte en reikte Lyomkin de microfoon aan. Door de speakers klonk ‘iedereen gereed?’ Vervolgens zei hij in de microfoon: ‘Oefeningsalarm. Torpedoaanval.’

Toen hij de controlekamer binnenkwam, hoorde hij het antwoord uit de torpedokamer door de luidspreker komen in zijn centrale console.

‘Dobro.’

Goed. Het signaal om de eerste torpedo af te vuren. Doel: de met kernwapens uitgeruste kruiser Peter de Grote, tweehonderdvijftig meter lang.

Het volgende ogenblik schudde de onderzeeër zo hevig dat

Lyomkin tegen het paneel aan bakboordzijde werd geworpen. Als hij niet op het laatste moment zijn linkerarm als bescherming had opgeheven had hij geheid zijn nek gebroken.

Het duurde een paar seconden voordat hij weer bij zijn posities was. Wat was er gebeurd?

In het oranje schijnsel van de noodverlichting zag hij de mannen in de controlekamer op de vloer liggen, bewusteloos of erger. Alles wat niet vastzat aan wanden en plafond lag verspreid door het compartiment. Het was doodstil om hem heen.

Hij kroop terug naar het midden van het compartiment. Zijn linkerarm was waarschijnlijk gebroken en zijn hoofd bonkte van de pijn.

Zijn we getroffen door een geladen en scherpgestelde torpedo? Of was dat een botsing? Met wat dan?

Voor hem op de vloer lag de jonge Sergej, doodstil.

Ik doe dit opdat alles voorspoedig zal verlopen...

Het alarmsignaal uit het Zweedse bos.

‘Admiraal in spe?’ riep Lyomkin.

Lyomkin kroop naar Sergej toe en probeerde hem in beweging te krijgen door hem met zijn goede arm te porren. De jonge man kreunde.

‘Sergej!’

Sergejs ogen waren open. Lyomkin zag hoe zijn borstkas op en neer ging. Hij leefde, maar was in shock. Lyomkin greep zijn overhemdboord en schudde hem wakker.

‘Ben je ongedeerd, sergeant?’

Sergej knikte.

‘Goed, kruip achter me aan.’

Ze kropen verder over de vloer. Het ademen ging moeilijk en Lyomkin begreep dat er koolmonoxide in de onderzeeër was vrijgekomen. Als ze er niet snel voor zorgden verdere verspreiding van het gas te voorkomen, zouden ze allemaal binnen de kortste keren dood zijn. Hij was nu aangekomen bij het gat in de vloer met de lad-

der die naar het benedendek en de torpedokamer leidde.

‘Ga voorzichtig de ladder af en breng verslag uit van wat je daar beneden ziet. Ik moet naar de reactoren en de motorkamer in het achterschip.’

‘Ja, kapitein!’

Lyomkin ging gehurkt verder naar de ronde opening bij de tunnel die naar de achterste compartimenten van de onderzeeër leidde. Toen hij op het punt stond de ruimte te verlaten keek hij nog een keer achterom.

De sergeant pakte de ladder vast en Lyomkin zag hoe zijn handen smolten zodra ze in contact kwamen met de metalen stijlen. Het volgende moment knapten Lyomkins trommelvliezen door de dreun van een explosie, hij werd verblind door een wit schijnsel en de drukgolf die het lichaam van Sergej de lucht in slingerde, wierp hem achterover.

*

Lyomkin zat samen met de drieëntwintig bemanningsleden die nog in leven waren, tegen de wand geleund in compartiment negen. De onderzeeër was in de minuten die op de explosie waren gevolgd gezonken en de romp was tegen de zeebodem geslagen. Het waterpeil in de ruimte steeg nog steeds als gevolg van het feit dat de sluisen bij de propellers onder water niet meer open konden nu de boot zich niet meer voortbewoog. De mannen bibberden van de kou. De druk in het compartiment nam snel toe. De zuurstof raakte op en de koolmonoxidevergiftiging begon voelbaar te worden.

Ze hadden de alternatieven besproken. In het achterschip zat een reddingsluik en puur theoretisch zouden ze naar de oppervlakte kunnen zwemmen. Maar de kans op overleving via die weg was minimaal. Als ze niet meteen werden gered, zouden ze sterven aan de duikersziekte of door het ijskoude water. Zonder reddingsboei zou het een wonder zijn als er een reddingsoperatie in gang was

gezet wanneer ze de oppervlakte bereikten.

Lyomkin had besloten in de onderzeeër te blijven. Het was een grote oefening, de hele Noordelijke Vloot deed mee. Er waren reddingsboten en diepwaterduikers aanwezig. De kans dat ze dit overleefden doordat er een reddingsvaartuig aan hun vergane onderzeeër werd gekoppeld was niet groot, maar die was in elk geval groter dan wanneer ze zelf naar de oppervlakte zwommen. Er zat niets anders op dan te wachten.

Lyomkin hield de roestige, oude hamer in zijn hand die Sergej had gekust. Met regelmatige tussenpozen sloeg hij ermee tegen de romp om de aandacht van de andere vaartuigen te trekken. Geluid droeg ver door het water en de Russische marine had de meest geavanceerde sonaruitrusting ter wereld.

De misselijkheid nam toe als gevolg van de slechte lucht. Lyomkin sloot zijn ogen. Hij zag het beeld van Sergejs jonge vrouw op de kade in Vidjajevo. Hun vier maanden oude dochter die hij in zijn armen had gehouden en op het voorhoofd had gekust. Hij kon de geur van het haar van het kind ruiken.

Lyomkin stak zijn hand in zijn nu natte overhemd, sloot zijn vingers om de sleutel die om zijn nek hing en hoorde opnieuw de een-tonige stem van het spook.

We spreken elkaar weer na afloop van de oefening.

ZATERDAG 12 AUGUSTUS 2000

